

A 1805/hållbart

Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Kestävä Pohjola -valiokunnan mietintö, joka koskee
jäsen ehdotusta Itämeren rehevöitymisen estämisestä

Ehdotus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,
että se neuvottelee Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisen yhteistyön toimintamalleista ilmasto- ja ympäristöystävällisten menetelmien käyttämiseksi Itämeren alueella, jotta fosforipäästöjä voidaan vähentää huomattavasti.

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,
että se vetoaa Baltian maiden parlamentaarisiiin foorumeihin, jotta ne edistäisivät ilmasto- ja ympäristöystävällisten menetelmien käyttöä ja innovaatioita fosforipäästöjen vähentämiseksi ja sitä kautta Itämeren rehevöitymisen torjumiseksi.

Taustaa

Ruotsissa ja nyt myös Suomessa on löydetty kustannustehokas ja nopea menetelmä vähentää tehokkaasti maatalouden aiheuttamaa Itämeren rehevöitymistä. Kyseessä on kipsin (kalsiumsulfaatin) ja rakennekalkin levitys. Menetelmä ei korvaa pitempiaikaisia ratkaisuja, mutta on hyvä vaihtoehto lyhyellä aikavälillä niillä rannikkoalueilla, joilla maaperä on käsittelyyn sopivaa savimaata. Pitkällä aikavälillä parempia keinoja ovat esimerkiksi teknologiatutkimus, viljelyneuvonta ja erilaisten valuma-alueiden käyttö. Pohjoismaiden on nyt aika ottaa esiin nämä suhteellisen kustannustehokkaat ratkaisut käytettäväksi koko Itämeren alueella, koska kaikkia toimia tarvitaan Itämeren tilan kohentamiseksi.

Suuri osa Itämeren 8 000 kilometriä pitkästä rantaviivasta kuuluu kahdeksalle EU-jäsenvaltiolle. Itämeren ympäristössä maissa asuu lähes 100 miljoonaa asukasta.

Noin puolet Itämeren typpikuormasta ja runsaat 60 prosenttia fosforipäästöistä on peräisin maataloudesta Suomen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmassa¹ esitettyjen tilastojen mukaan. Vähentääkseen päästöjä 30–50 prosentilla Ruotsi on tähän mennessä käsitellyt noin 55 000 peltohehtaaria rakennekalkilla, ja tarkoituksena on käsitellä vielä jopa satojatuhansia hehtaareja². Suomikin panostaa kipsin levitykseen saatuaan Varsinais-Suomessa toteutetun kaksivuotisen pilottihankkeen päätökseen. Pilottihankkeessa onnistuttiin vähentämään 50 prosenttia hiukkasfosforista, joka huuhtoutuu helposti vesistöihin ja sitä kautta Itämereen³. Kipsin vaikutus kestää jopa viisi vuotta, eikä sillä ole havaittu olevan minkäänlaisia kielteisiä vaikutuksia vesistöjen biologiseen monimuotoisuuteen, kuten simpukoihin, kaloihin ja vesikasvillisuuteen⁴. Liettuassa on tehty tutkimus, joka osoittaa rakennekalkin fosforinsitomiskyvyn olevan huomattava vielä kymmenen vuoden kuluttua kalkin levityksestä⁵. Kipsikäsitteily tulee lyhyellä aikavälillä edullisemmaksi kuin muut fosforipäästöjen vähentämiseen käytettävät menetelmät. Esimerkiksi suojavyöhykkeiden tai pellonpien-tareiden hinta vähennettyä fosforikiloa kohden on 220 euroa, kipsityksen hinta puolestaan 70 euroa⁶.

Suomen, Viron, Puolan, Tanskan ja Ruotsin yhteenlasketut fosforipäästöt ovat jopa 8 000 tonnia vuodessa. Kipsikäsitteilyllä maatalouden päästöjä voitaisiin vähentää 1 500–2 000 tonnia vuosittain⁷. Kipsikäsitteily edellyttää savista maaperää, minkä vuoksi kaikki alueet eivät siihen sovellu, mutta esimerkiksi Suomessa on yli 500 000 hehtaaria kipsikäsitteilyyn soveltuvaa maata⁸. Puhdasta kipsiä saadaan sivutuotteena teollisuuslaitoksista ja voimalaitoksista, mutta myös kipsin luonnonesiintymiä voidaan hyödyntää, esimerkiksi Latviassa tuotettua luonnonkipsiä. Edellytyksenä tietenkin on, ettei kalkki sisällä raskasmetalleja tai radioaktiivisia aineita.

Tutkimusta on jatkettava ripeässä tahdissa Itämeren alueella, ja jo nyt on vireillä yhteistyötä Pohjoismaiden ja Puolan välillä. Itämeri ei voi odottaa – meidän on toimitettava nyt ja käytettävä sekä nopeasti että pitkäkestoisesti vaikuttavia menetelmiä, jotta herkkä sisämeri pysyy elämän ja monimuotoisuuden kehtona myös tulevaisuudessa.

¹ Suomen ympäristöministeriö. 2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160314/YMra_5_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 27.1.2019.

² Sandberg, Monica, Åbo Underrättelser. 30.8.2018. <https://www.pressreader.com/finland/abo-underrattelser/20180830/281659665910058>. Viitattu 27.1.2019.

³ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295>. Viitattu 27.1.2019.

⁴ SAVE, Saaristomeren vedenlaadun parantaminen peltojen kipsikäsitteilyllä (Helsingin yliopisto). <https://blogs.helsinki.fi/save-kipsi-hanke/usein-kysytyt-kysymykset/>. Viitattu 27.1.2019.

⁵ Östman, Magnus, Finlands Natur nro 3/2016. <https://www.finlandsnatur.naturochmiljo.fi/artiklar/miljogifter/article-91885-53555-nya-tag-mot-fosforlackaget>. Viitattu 27.1.2019.

⁶ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295>. Viitattu 27.1.2019.

⁷ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295>. Viitattu 27.1.2019.

⁸ Sandell, Markku. YLE Uutiset 25.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10220295>. Viitattu 27.1.2019.

EU:n johdolla on laadittu Itämeri-strategia, jossa keskipisteessä ovat Itämeren alueen ympäristöhaasteet, alueen taloudellinen hyvinvointi ja maantieteellinen yhteenkuuluvuus sekä EU:n kilpailukyky. Itämeri-strategian jäseniä ovat Ruotsi, Tanska, Viro, Suomi, Saksa, Latvia, Liettua ja Puola. Strategian toteuttamista varten on laadittu 14 eri politiikka-alaa sisältävä toimintasuunnitelma, ja niistä yhdessä käsitellään Itämeren rehevöitymistä. Tämän politiikka-alan tavoitteena on hajakuormituksen ravinnepäästöjen ja niiden vaikutusten vähentäminen Itämeren ekosysteemiin. Työn koordinoinnista vastaavat Suomi ja Puola.

Lisäksi käytössä on EU:n rahoittama Itämeren alueen ravinnekadon vähentämiseen tähtäävä, kestävää lannoitusta ja ravinteiden käyttöä koskeva alusta, ns. SuMaNu-hanke, jonka tavoitteena on analysoida ja muokata näkemyksiä kestävästä lannoituksesta ja ravinteiden kierrosta. Alustalla on neljä kansainvälistä hanketta, joita ovat ammoniakkipäästöjen vähentäminen happokäsittelyn avulla, yhdenmukaisten suuntaviivojen luominen lannoitustietojen tehokkaampaa keräämistä ja käyttöä varten, orgaanisten lannoitteiden ympäristöystävällinen käyttö maataloudessa ja orgaanisen jätteen kierrättämiseen liittyvät riskiarvioinnit. SuMaNu-hankkeen toimijat ovat Itämeren alueen reuna- ja sisämaavaltioita, kuten Suomi, Viro, Latvia, Saksa, Puola, Tanska ja Ruotsi.

Jäsenehdotuksen käsittelyn yhteydessä valiokunta kuuli Petri Ekholmia, joka on kipsikäsittelyn asiantuntija ja peltojen kipsi- ja kalkkikäsittelyhankkeiden, muun muassa SAVE-hankkeen, johtava tutkija. <https://blogs.helsinki.fi/save-kipsihanke/?lang=sv>

Sosiaalidemokraattinen ryhmä toivoi lisää dokumentoitua tietoa menetelmästä ja sen seurauksista maaperän laadulle ja ekosysteemeille. Se halusi myös perehtyä muihin samaa tarkoitusta varten kehitettyihin menetelmiin. Konservatiivinen ryhmä yhtyi tähän näkemykseen ja lisäsi, että vaikka menetelmästä on saatu myönteisiä tuloksia, on olemassa muitakin välineitä, joilla voisi mahdollisesti olla sama vaikutus. Konservatiivinen ryhmä toivoi perusteellisempaa tietoa eri menetelmistä ja kipsimenetelmän yleisyydestä Pohjoismaissa. Vapaa Pohjola kysyi, mitä seurauksia menetelmästä on luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemeille. Lisäksi se tiedusteli, käytetäänkö menetelmässä samantyyppistä kipsiä kuin rakennusmateriaaleissa. Petri Ekholm vahvisti, että menetelmässä käytetään samaa perusmateriaalia ja että tutkittaessa kipsin vaikutusta muun muassa simpukoihin ei ole havaittu haitallisia vaikutuksia. Valiokunta päätti kerätä lisätietoja aiheesta, jota esiteltiin ja josta valiokunta keskusteli tammikuussa 2021.

Valiokunnan näkemykset

Yleisesti ottaen Kestävä Pohjola -valiokunta pitää Itämeren rehevöitymisen vähentämistä tärkeänä. Tämä edellyttää määrätietoisia ratkaisuja ja vahvaa yhteistyötä Itämeren rannikkovaltioiden kesken. Konservatiivinen ryhmä ilmaisi jäsenehdotuksen alkuperäisiä että-lauseita koskevan huolenaiheensa ja toivoi että-lauseiden tarkistamista, jotta se voisi hyväksyä ehdotuksen. Itämeren rehevöitymisen vähentämiseksi on useita menetelmiä, ja menetelmien myönteiset vaikutukset ovat riippuvaisia mm. maaperän rakenteesta ja ilmastosta. Tämän takia valiokunta päätti, että ehdotusta voidaan hyvin vahvistaa niin, ettei siinä viitata mihinkään tiettyyn menetelmään,

vaan siihen, että käytetään ilmasto- ja ympäristöystävällisiä menetelmiä Itämeren rehevöitymisen vähentämiseksi.

Että-lauseiden tarkistuksen jälkeen konservatiivinen ryhmä, Pohjoismaiden vihreä vasemmisto, sosiaalidemokraattinen ryhmä ja keskiryhmä saattoivat tukea ehdotusta.

Pohjolassa 13. huhtikuuta 2021

Anders Kronborg (S)

Anna Vikström (S)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Johan Andersson (A)

Kasper Roug (S)

Ketil Kjenseth (V)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Magnus Ek (C)

Ole André Myhrvold (Sp)

Rebecka Le Moine (MP)

Simon Holmström (HI)

Staffan Eklöf (SD)

Vilhelm Junnila (ps.)